

POVZBUDIVÝ RŮST EKONOMIKY REGIONŮ: CÍLENÁ REGULACE VERSUS TRŽNÍ AUTOREGULACE?

Ivana Kraftová, Univerzita Pardubice; Jiří Kraft, Technická univerzita v Liberci*

Úvod

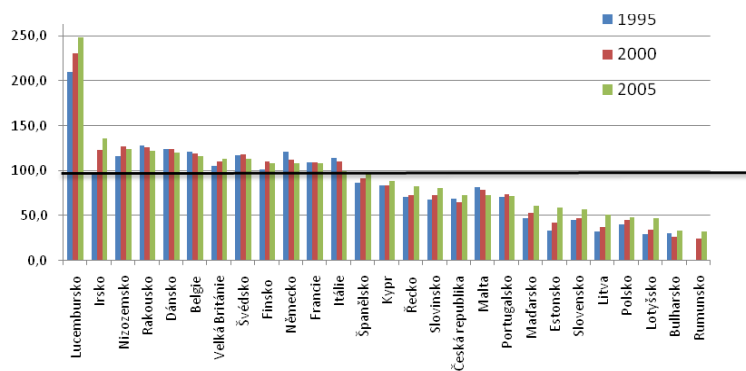
V popředí zájmu ekonomické teorie a praxe dnešní Evropy je posilování ekonomiky EU jako celku a jednotlivých států, prvků evropského ekonomického prostoru, vůči ostatnímu světu. Tržní ekonomiku ovlivňují mimo jiné nástroje hospodářské politiky celoevropské i jednotlivých vlád. V návaznosti na vymezení nového paradigmatu regionálního rozvoje, které lze heslovitě vyjádřit jako „od budování fyzické infrastruktury k utváření relační infrastruktury pro společnou činnost založenou na důvěře, reciprocitě a spolupráci s cílem dosažení vzájemného prospěchu“ (Morgan, 1999) se hledají nové přístupy k hodnocení regionální politiky, které akcentují rostoucí význam vzdělávání, inovací a povzbudivého růstu (Diez, 2001). Již v červnu 2001 vydává Evropská komise strategii EU pro udržitelný rozvoj, která se stává východiskem pro strategii vytváření znalostní společnosti (Komise, 2003).

Závěry vyhodnocení prvního cyklu realizace Lisabonské strategie v letech 2005–2007 konstatují mimo jiné slabiny v prostředí umožňující podnikatelský růst, v posilování inovací, výzkumu a vývoje. Hlavním mottem druhého cyklu Lisabonské strategie pro roky 2008–2010 je růst a zaměstnanost (Komise, 2007).

V průběhu desetiletí 1995–2005 přetrvávají však disproporce mezi jednotlivými evropskými zeměmi měřeno hrubým domácím produktem na obyvatele v paritě kupní síly, jak ukazuje obrázek 1.

Obrázek 1

Přehled pořadí 27 zemí EU podle relace k hodnotě GDP na obyvatele EU 25 = 100 (pořadí stanoveno podle úrovně roku 2005)

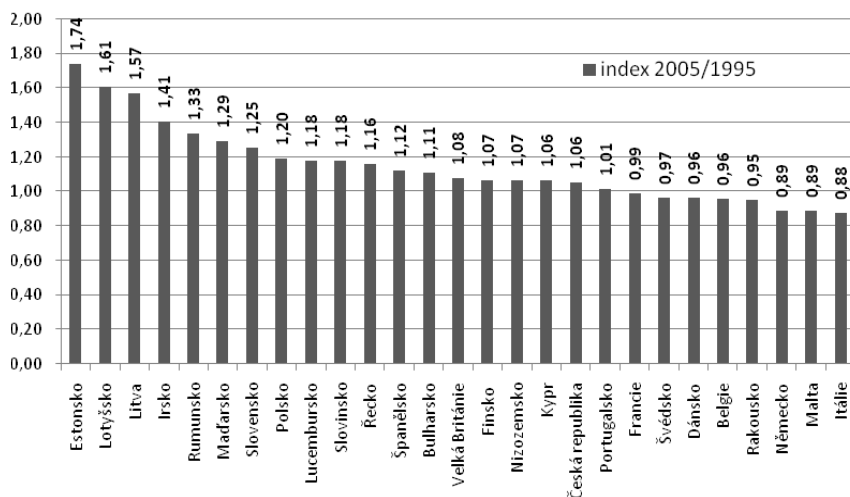
Pramen:
vlastní zpracování na základě
dat Eurostatu
International
Comparisons: GDP
per capita in PPS.

* Tento článek byl zpracován v souvislosti s první etapou řešení výzkumného projektu č. 402/08/0848 a v návaznosti na řešení výzkumného projektu č. 402/05/2480, a to za podpory Grantové agentury České republiky.

Z grafu je patrné, že 12 zemí přesahuje průměr EU 25, 15 zemí je naopak pod tímto průměrem. Poslední dvě přistoupivší země zakončují řadu; desítku zemí, které přistoupily v roce 2004, se ocitají všechny pod průměrem EU 25. Česká republika dosahuje 17. pozici, z desítky zemí přistoupivších v roce 2004 ji předstihuje pouze Kypr a Slovinsko. Rozpětí mezi Lucemburskem (1. pozice) a Rumunskem (27. pozice) představuje 261,1 bodu; pomineme-li Lucembursko s jeho výjimečnou hodnotou, pak rozpětí mezi druhou nejlepší zemí v roce 2005 – Irskem a Rumunskem je 103,8 bodu. Rozšiřování EU tedy zvyšuje její regionální ekonomickou nesourodost. Údaje zahrnuté do obrázku 2 pak potvrzují, že růst v ekonomikách s nižší výchozí úrovní ekonomického rozvoje umožňuje vyšší dynamiku růstu, třebaže ne absolutně. První desítku zemí s nejdynamičtější rostoucím GDP na obyvatele v PPS představuje sice 8 zemí nově přistoupivších do EU, ale současně 2 země „staré“, a to výjimečné Lucembursko a „evropský tygr“ Irsko. ČR se svým 18. místem patří společně s Kyprem a Maltou do druhé poloviny EU-27, tj. mezi země s nižší dynamikou růstu GDP ve sledovaném období.

Obrázek 2

Porovnání indexu růstu GDP na obyvatele v PPS EU-27 mezi lety 1995 a 2005

Pramen: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu International Comparisons: GDP per capita in PPS.¹

Propojování hospodářských politik jednotlivých členských zemí EU s Lisabonskou strategií jako souhrnným vyjádřením cílů a nástrojů hospodářské politiky EU je nezadatelnou měrou podporováno finančně. Pro období 2007–2013 je k dispozici pro posilování regionální soudržnosti 347 miliard EUR, které budou navýšeny kofinancováním ze strany veřejných a soukromých zdrojů ve výši cca 160 miliard EUR. (Komise, 2007, s. 7)

¹ V případě Rumunska jde o index z let 2000/2005 z důvodu absence hodnoty z roku 1995.

Tyto nemalé prostředky, které představují nepřímou regulaci ekonomiky,² vyvolávají nutně otázku efektivnosti jejich alokace, ale i sladění se „společným zájmem“.³ Vždyť cca 70 miliard EUR každoročně mobilizovaných pro realizaci programů soudržnosti představuje téměř 1 % (přesněji 0,82 %) souhrnu hrubých domácích produktů členských zemí EU-27.⁴

Z dat Eurostatu přitom vyplývá, že vývoj ukazatele GDP na 1 obyvatele v ČR v porovnání s vývojem EU-25 nebyl v průběhu let 1995–2005 plynulý (viz tabulka 1)

Tabulka 1

Vývoj GDP na 1 obyvatele v ČR v letech 1995, 2000 a 2005 (v %)

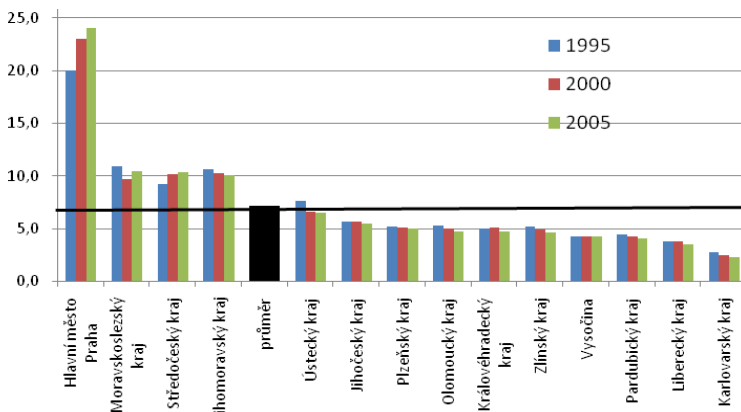
ukazatel	1995	2000	2005
relace k GDP na obyvatele EU-25 = 100	69,4	64,8	73,3
bazický index 1995=100	100	93,4	105,6

Pramen: vlastní zpracování na základě dat Eurostatu International Comparisons: GDP per capita in PPS.

Pro posuzování míry povzbudivého růstu ČR a jejích regionů je však relevantní nikoli GDP na obyvatele, ale celkový GDP, a to v jeho regionální struktuře. Jak přispívaly jednotlivé regiony svým GDP k tvorbě celorepublikového GDP v letech 1995, 2000 a 2005 ukazuje obrázek 3.

Obrázek 3

Podíl jednotlivých regionů na GDP ČR v letech 1995, 2000 a 2005

Pramen: vlastní zpracování na základě dat Hrubý domácí produkt podle NUTS III (v b.c.; v mil CZK). RgU_0602;VDB výstupní objekty 1.0.8.

- Nepřímá regulace v podmínkách EU je do určité míry kombinována s dalšími regulačními prvky, např. utváření map regionální podpory (Komise, 2006).
- Už smlouva o ES uvádí dva hlavní případy „oprávněnosti“ podpor regionálního rozvoje: Ustanovení čl. 87 odst. 3 písm. a) Smlouvy o ES praví, že „podpory, které mají napomáhat hospodářskému rozvoji oblastí s mimořádně nízkou životní úrovní nebo s vysokou nezaměstnaností“ mohou být považovány za slučitelné se společným trhem. Článek 87 odst. 3 písm. c) Smlouvy o ES stanoví, že za slučitelné se společným trhem mohou být považovány „podpory, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských činností nebo hospodářských oblastí, pokud nemění podmínky obchodu a hospodářské soutěže v takové míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem“. (Komise, 2005)
- Jde o souhrn GDP EU 27, který dosáhl v roce 2004 částky 8 494 miliard EUR, a to ve stálých cenách a směnných kurzech roku 1995. Vypočteno z dat Eurostatu zveřejněných na www.czso.cz.

Pro tvorbu celorepublikového GDP jsou nejvýznamnější kraje: Praha, Moravskoslezský, Středočeský a Jihomoravský, které ve všech třech sledovaných letech dosahují nadprůměrného podílu. V roce 1995 k nim ještě patřil Ústecký kraj. Co je však problematické, je vývoj tohoto podílu u jednotlivých krajů. Jen u dvou krajů (Praha a Středočeský) dochází ve všech třech porovnávaných letech v rámci této dekády k růstu. Moravskoslezský zaznamenává přechod od poklesu k růstu, který však nedosahuje podílu východního roku 1995. Kraje Vysočina a Plzeňský vykazují pokles a následně stagnaci, ostatní kraje svým poklesem podílu vyrovnávají růsty podílu nejsilnějších krajů.

Jak se projevují podporované reformy a nástroje hospodářské politiky při zajišťování povzbudivého růstu regionů⁵ v ČR? Jde o systematicky regulovaný proces či o autoregulační „balancování“?

Odpověď na tuto otázku se snaží prezentovat tento článek jako příspěvek do diskuze k otázce vztahu regulační funkce trhu a regulační funkce vlád⁶ při dosahování ekonomického rozvoje regionů.

Nabízejí se i další otázky: nevede regulace vládou a byrokratickým aparátem za hranice efektivní alokace, jak o tom hovoří W. Niskanen? (Jackson, 2003); platí teze, že zákony účelovosti vyvolávají potřebu zapojit čím dál tím více kapitálu? (Horký, 2003); jaká je relace mezi regulací vlád různých úrovní? Těmto otázkám, včetně významu kvalitativních aspektů – úrovni hmotných a nehmotných aktiv, v nichž je kapitál ztělesněn, úrovni lidského kapitálu (Becker, 2002) se současným imperativem adekvátnosti obou těchto složek v zájmu maximalizace výstupů - však v článku explicitně pozornost věnována není.

Metodickým základem řešení je teze o analogii⁷ mezi podnikem a regionem jako relativně otevřenými socio-ekonomickými systémy s funkcí maximalizace bohatství. Pojem „povzbudivý růst“ má čistě ekonomický rozměr, třebaže analogie s definicí povzbudivého, resp. udržitelného růstu podle Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj z roku 1987⁸ existuje.

1. Povzbudivý růst jako relace mezi dynamikou výstupů a dynamikou zdrojů

Přejde-li se z úrovně národních ekonomik na úroveň menších celků – regionů, nutně se začíná spojovat míra ekonomické výkonnosti takového celku s jednotlivými ekonomickými subjekty, které jsou v něm v určité struktuře zastoupeny. Prosperující region se vyznačuje prosperujícími mikroekonomickými subjekty, v podmínkách tržní ekonomiky ovlivňuje značnou měrou stupeň úspěšnosti podniků trh, uplatnění jejich produktů na něm, a to v souladu s předpokladem nepřetržitého trvání podniku.

5 Regionem je v tomto článku uvažován NUTS III, tj. kraj.

6 Vláda je zde uvažována na úrovni EU, státu či nižšího samosprávného celku, tj. v případě ČR kraje.

7 „...neboť principy jednou vytvořené v jedné oblasti mohou být přeneseny do jiné, dosud nedostatečně známé.“ (von Bertalanffy, 1972, str. 101)

8 Klasická a široce přijatá definice Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj z r. 1987 považuje rozvoj za udržitelný tehdy, naplní-li potřeby současné generace, aniž by ohrozil možnosti naplnit potřeby generací příštích. Cílem je takový rozvoj, který zajistí rovnováhu mezi třemi základními pilíři: sociálním, environmentálním a ekonomickým, jak symbolicky vyjadřuje heslo: lidé, planeta, prosperita. (Úřad vlády ČR, 2005)

1.1 Pojetí míry povzbudivého růstu podniku

Obdobně jako je snahou regionální ekonomiky (supra-národní, národní i sub-národní) dynamický rovnovážný růst, je i snahou jednotlivého podniku analogický růst výkonu, který je však ve zdravé relaci k jeho finančním možnostem, tj. růst, který je označován jako povzbudivý⁹ (Higgins, 1997).

Výkonnostní potenciál firmy akceptovaný trhem se odráží v tržbách podniku, které lze chápat jako hrubý přínos z hlavních podnikatelských aktivit. Jsou svou podstatou finančním zdrojem, z něhož jsou v první řadě hrazeny náklady spojené s dosahováním tržeb. V závislosti na tržně akceptovatelné ziskové marži kryjí tržby i zisk podniku. Je patrné, že tržby jsou jakýmsi multifaktoriálním odrazem jeho pozice. To, v jaké míře jsou tyto tržby nákladově náročné, vymezuje míru i absolutní výši zisku podniku – předpokladu jeho ekonomického růstu.

Jestliže tržby chápeme jako ocenění produkce podniku realizované na trhu a trhem tedy akceptované, pak skutečný růst podniku představuje relativní navýšení jeho produkce, kterou je trh v následujícím období schopen a ochoten absorbovat.

Problémy podniku mohou být způsobeny diskrepancí mezi provozním (resp. produkčně-obchodním) a finančním řízením. Jediné východisko pro podnik v zájmu dlouhodobě udržitelného, tj. povzbudivého růstu je sladit svou míru výkonnosti s finančními možnostmi na bázi povzbudivé míry růstu – SGR (Kraftová, 2003).

$$\text{SGR} = \frac{\text{EGR}}{\text{RGR}} = \frac{\frac{E_{t+1} - E_t}{E_t}}{\frac{R_{t+1} - R_t}{R_t}} \quad [1]$$

Legenda:

SGR míra povzbudivého růstu (sustainable growth rate)

EGR míra růstu vlastního kapitálu (equity growth rate)

RGR míra růstu tržeb (revenues growth rate)

E vlastní kapitál (equity)

R tržby (revenues)

t, t+1 výchozí období, následující období

Při respektování Higginsem¹⁰ vymezených předpokladů, které lze chápat obecně jako podmínky *ceteris paribus*, je pak možno analyzovat kauzalitu změn EGR, a to na základě vztahu:

$$\text{EGR} = (1 - \text{PR}) * \frac{\text{EAT}}{\text{R}} * \frac{\text{R}}{\text{C}} * \frac{\text{C}}{\text{E}} \quad [2]$$

9 Sustainable Growth Rate, ve zkratce SGR. V této stati bude užíván pojem *povzbudivý růst*, aby nebyl zaměňován s koncepcí udržitelného růstu podle definice OSN.

10 Podle R. C. Higginse předpokládá povzbudivý růst splnění 4 základních podmínek: 1. Podnik má zájem na růstu svých tržeb. 2. Podnik nehodlá navyšovat svůj základní kapitál. 3. Dosažená struktura kapitálu (poměr vlastního a cizího kapitálu) má být zachována. 4. Výplatní poměr je neměnný. (Higgins, 1997)

Legenda jako v [1] a dále:

PR výplatní poměr (payout rate)

EAT zisk (resp. hospodářský výsledek) po zdanění (earning after tax)

C celkový kapitál (capital=equity + debts)

Na stav EGR má vliv výplatní poměr (nepřímo úměrně), resp. aktivační poměr jako doplňková hodnota výplatního poměru (přímo úměrně), zisková marže, obrát kapitálu a síla finanční páky (tři poslední ukazatele přímo úměrně). V případě finanční páky je implicitně přepokládána vyšší rentabilita aktiv než úroková míra ($ROA > i$).

Na podnikové úrovni existuje poměrně propracovaná teorie hodnocení povzbudivého růstu jako relace dynamiky výkonu a kapitálových zdrojů. Aby podnik nebyl ve svém reálném růstu ohrožen kapitálovou nedostatečností, měl by růst pouze takovým tempem, které odpovídá jeho kapitálovému růstu.

1.2 Analogické pojetí míry povzbudivého růstu regionu

Lze dedukovat, že analogicky platí tyto relace v ekonomice regionů¹¹. Ukazatelem výkonnosti jako analogie tržeb v podniku tak může být hrubý domácí produkt, resp. hrubá přidaná hodnota. Míru růstu, resp. relativní přírůstek tohoto ukazatele lze obecně označit jako OGR¹².

Obdobně jako souvisí přírůstek zisku s růstem tržeb na úrovni podniku, existuje souvislost mezi tvorbou hrubého kapitálu a hrubým domácím produktem na makroúrovni¹³, resp. regionální úrovni. Zisková marže (zisk¹⁴) je totiž součástí tržeb analogicky, jako tvorba hrubého kapitálu je součástí GDP při jeho výpočtu výdajovou metodou. Ukazatel, který představuje kapitálovou dostatečnost pro růst výkonu regionu¹⁵ (národní ekonomiky), může být v souvislosti s řešenou úvahou označen jako míra růstu kapitálu, tj. CGR. Analogicky jako pro povzbudivý růst podniku se nabízí popis povzbudivého růstu regionu (myšleno na národní a subnárodní, tj. krajské úrovni) jako soulad mezi OGR a CGR. Za povzbudivý růst regionu (SGR^R) můžeme považovat situaci, kdy OGR je rovno CGR, resp.

$$SGR^R = \frac{CGR}{OGR} = 1 \quad [3]$$

11 Z hlediska optimálního makroekonomického růstu byla tato úvaha řešena a diskutována v poněkud odlišném pojetí v roce 1999: „Jak zjistit takový růst hospodářství, aby byl trvalý ... a tak kdesi v budoucnu otevřel otázku hledání optimální vazby mezi tempem růstu produkce a navyšováním volného času.“ (Kraft, 1999).

12 Outputs Growth Rate, ve zkratce OGR.

13 „...Patří k základním charakteristikám trhu, že jeho produkty se stávají zároveň investičními prostředky i výchozími podmínkami pro „další kolo“ produkce....“ (Horký, 2003, str. 4)

14 Přesněji by mohl být uvažován i „hrubý zisk“, tj. zisk plus odpisy. Pokud by nebyl při určování účetního hospodářského výsledku aplikován princip akruálnosti při účtování opotřebení dlouhodobých odepisovatelných aktiv, odpisy by úroveň hospodářského výsledku nesnižovaly.

15 Jiné souvislosti mezi kapitálem a důchodem řeší v podobě kapitálového koeficientu M. Hájek, který věnuje pozornost odvětvovému růstu ekonomiky ČR. (Hájek, 2006)

Legenda:

SGR^R míra povzbudivého růstu regionu (sustainable growth rate)

CGR míra růstu kapitálu (capital growth rate) - blíže viz v textu

OGR míra růstu výstupu (outputs growth rate) - blíže viz v textu

Východiskem pro posouzení míry povzbudivého růstu ekonomiky ČR je stanovení jeho relačních komponent. Relativní přírůstek výstupů (OGR) může být (jak bylo výše uvedeno) měřen pomocí hrubého domácího produktu nebo hrubé přidané hodnoty. Relativní přírůstek kapitálových zdrojů (CGR) může být konstruován pomocí hodnoty celkové tvorby hrubého kapitálu nebo pomocí tvorby jeho největší položky, tj. tvorby hrubého fixního kapitálu.

1.3 Ke konstrukci míry růstu výstupu a míry růstu kapitálu

Při konstrukci míry růstu výstupu (OGR) vyjděme z aplikovaných způsobů výpočtu GDP. GDP počítá ČSÚ produkční metodou jako

$$GDP = P - IC + T_p - S_p = GVA + T_p - S_p \quad [4]$$

Legenda:

GDP hrubý domácí produkt

P produkce (production)

IC mezispotřeba (interconsumption)

T_p daně z produktů (tax of products)

S_p dotace na produkty (subsidies on products)

GVA hrubá přidaná hodnota (gross value added)

Při analýze dat zachycujících údaje o struktuře GDP počítaného produkční metodou za roky 1995 až 2007 v běžných cenách docházíme k těmto výsledkům:

- hrubá přidaná hodnota jako rozdíl produkce a mezispotřeby se pohybuje v intervalu <89,68923; 90,91793> procent GDP,
- korelační koeficient posuzující závislost mezi GDP a GVA dosahuje vysoké pozitivní hodnoty na úrovni 0,999 863.

Z uvedeného dedukujeme, že lze využít pro hodnocení OGR oba ukazatele.

Pro následné posouzení OGR na regionální úrovni je třeba vzít v úvahu, že rozdíl mezi GDP a GVA je vykazován ČSÚ ve všech regionech v jednotlivých letech na stejné úrovni, a to ve výši, jak uvádí tabulka 2.

Tabulka 2

Rozdíl GDP a GVA ČR v letech 2002-2006 (v %)

ukazatel	2002	2003	2004	2005	2006
% rozdílu mezi GDP a GVA	9,1035176	9,0820726	10,128174	10,310765	9,9462925

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 36 Regionální hrubý domácí produkt v běžných cenách, tab. 35 Hrubá přidaná hodnota, www.czso.cz

Pro konstrukci CGR jsou významné přírůstky kapitálových zdrojů. Ukazatel tvorby hrubého kapitálu je součástí výpočtu GDP výdajovou metodou, jak ho provádí ČSÚ:

$$\text{GDP} = E_c + \text{FGC} + E_x - \text{Im} \quad [5]$$

Legenda jako v [4] a dále:

E_c výdaje na konečnou spotřebu (consumption expenditures)
 FGC tvorba hrubého kapitálu (formation of gross capital)
 E_x vývoz výrobků a služeb (export of products and services)
 Im dovoz výrobků a služeb (import of products and services)

Strukturu dat vstupujících do výpočtu GDP výdajovou metodou v letech 2002–2006 zachycuje tabulka 3:

Tabulka 3

Struktura GDP zjišťovaného výdajovou metodou

ukazatel	2002	2003	2004	2005	2006
konečná spotřeba	73,5	75,1	72,4	71,0	70,0
tvorba hrubého kapitálu	28,6	27,2	27,5	25,8	26,9
saldo zahraničního obchodu	-2,1	-2,3	0,1	3,2	3,1
celkem GDP	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, Tab V1 – Výdaje na hrubý domácí produkt, běžné ceny, www.czso.cz

Regionálně členěná data ukazatele tvorby hrubého kapitálu, která zahrnuje podle metodiky ČSÚ „tvorbu hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a tvorbu cenností“, nejsou k dispozici, jsou jimi pouze data o tvorbě hrubého fixního kapitálu.

Při analýze dat zachycujících údaje o struktuře tvorby hrubého kapitálu v letech 2002 až 2007 v běžných cenách docházíme k těmto výsledkům:

- tvorba hrubého fixního kapitálu se pohybuje v intervalu <88,8; 98,2> % tvorby hrubého kapitálu celkem,
- korelační koeficient posuzující závislost mezi tvorbou hrubého fixního kapitálu a tvorbou hrubého kapitálu má vysokou pozitivní hodnotu na úrovni 0,992 18.

Z uvedeného dedukujeme, že lze využít pro hodnocení CGR ukazatele tvorby hrubého fixního kapitálu jako náhradu ukazatele tvorby hrubého kapitálu.

2. Vývoj výstupů a kapitálových zdrojů ČR a jejích regionů v období 2002-2006

Východiskem posouzení míry povzbudivého růstu jednotlivých regionů v rámci ČR nechť je posouzení dynamiky výstupů a dynamiky tvorby kapitálových zdrojů obou úrovní (ČR a jejích krajů). Analyzována budou data pětiletého období 2002–2006.

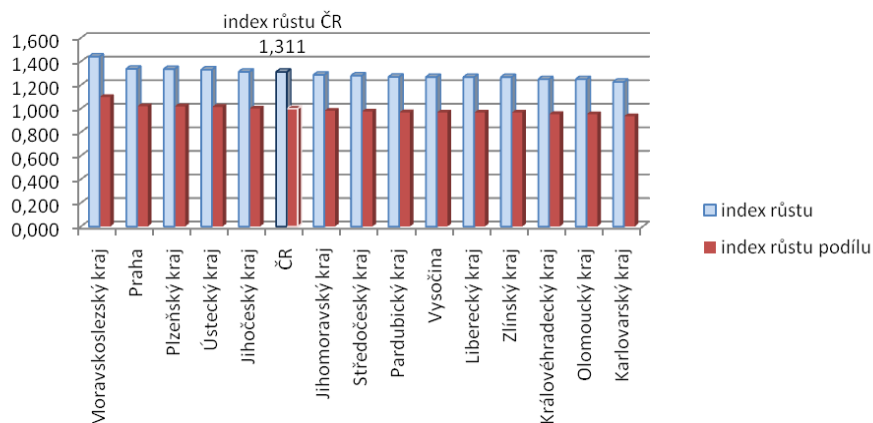
2.1 Dynamika regionálních výstupů ve sledovaném období

Mezi roky 2002–2006 dosahuje růst nominálního GDP České republiky indexu 1,311 měřeno v běžných cenách. Pět krajů tento index růstu přesahuje (Moravskoslezský, Praha, Plzeňský, Ústecký a Jihočeský), zbývajících 9 krajů se nachází pod uvedenou hodnotou. Rozptyl indexů růstu GDP jednotlivých krajů představuje hodnotu 0,0026. Ve srovnání s daty EU-25 zachycující index růstu GDP za rok 2004 jsou difference mezi kraji ČR zanedbatelné. Pro srovnání: rozptyl mezi hodnotami indexu růstu GDP v roce 2004 zemí EU-25 dosahuje hodnoty 3,83 ($V_{\max} = 8,3$: Lotyšsko; $V_{\min} = 0,4$: Malta); index růstu EU-25 jako celku představuje hodnotu 2,4.

Následující obrázek 4 ilustruje index růstu ČR jako celku a jednotlivých krajů za pětileté období, pořadí je stanoveno podle indexu růstu GDP.

Obrázek 4

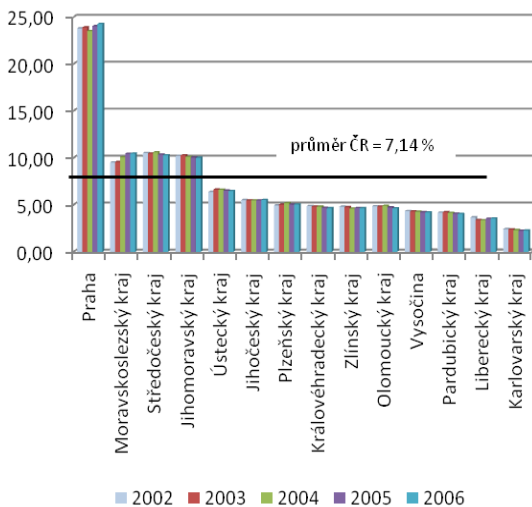
Porovnání indexu růstu GDP ČR a krajů a indexu růstu podílu krajů na celkovém GDP ČR mezi roky 2002 a 2006

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 36 Regionální hrubý domácí produkt v běžných cenách www.czso.cz

Indexy růstu jen z části korespondují s jeho „silou“ měřeno podílem GDP kraje na celkovém GDP ČR. Tuto skutečnost zachycuje obrázek 5, pořadí je stanoveno podle roku 2006. Průměrnou hodnotu převyšují kraje Praha, Moravskoslezský, Středočeský a Jihomoravský. Z těchto „nejsilnějších“ krajů se však nad hodnotou indexu růstu pohybuje pouze kraj Moravskoslezský a Praha. Jimi dosahované hodnoty v obou aspektech (síla a růst) narušují pravidlo o dosahování nízké dynamiky růstu silných ekonomik. Obrázek je doplněn tabulkou 4, která zachycuje pořadí krajů podle „síly“ (podíl GDP kraje na GDP ČR – průměr za roky 2002–2006) a podle „růstu“ (index růstu za sledované období).

Obrázek 5

Struktura GDP podle regionů (v %)

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 36 Regionální hrubý domácí produkt v běžných cenách www.czso.cz.

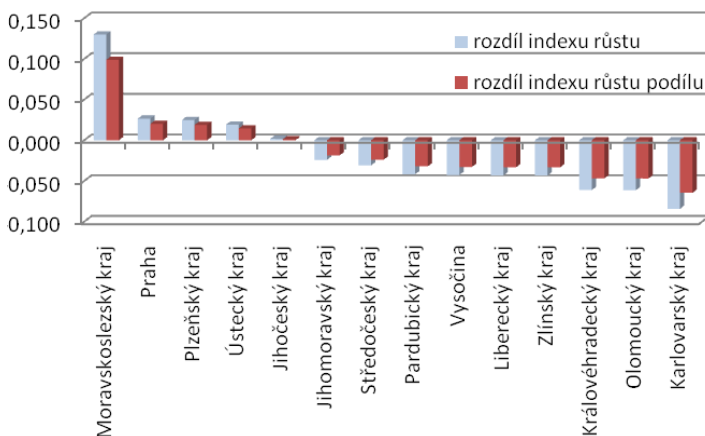
Tabulka 4

Pořadí krajů podle „síly“ a „růstu“ GDP

kraj	pořadí „síly“	pořadí „růstu“
Moravskoslezský kraj	4.	1.
Praha	1.	2.
Plzeňský kraj	7.	3.
Ústecký kraj	5.	4.
Jihočeský kraj	6.	5.
Jihomoravský kraj	3.	6.
Středočeský kraj	2.	7.
Pardubický kraj	12.	8.
Vysočina	11.	9.
Liberecký kraj	13.	10.
Zlínský kraj	10.	11.
Královéhradecký kraj	9.	12.
Olomoucký kraj	8.	13.
Karlovarský kraj	14.	14.

Ještě ilustrativnější je porovnání odlišností mezi jednotlivými regiony – kraji ČR pomocí rozdílových hodnot indexů růstu jejich GDP a vývoje jejich podílu na celkovém GDP ČR. Menšítelem v případě rozdílové hodnoty indexu růstu je index růstu ČR, v případě rozdílové hodnoty indexu změny podílu hodnota 1. Situaci ve sledovaném období zachycuje obrázek 6.

Obrázek 6

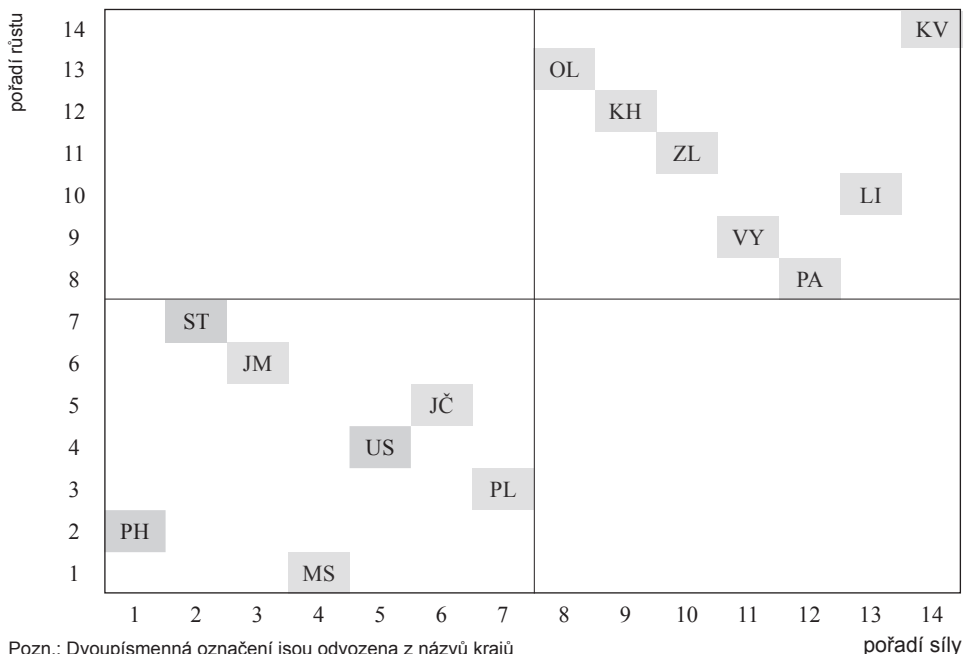
Porovnání rozdílů v indexech růstu GDP krajů a jejich podílu na celkovém GDP ČR mezi roky 2002 a 2006

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 36 Regionální hrubý domácí produkt v běžných cenách www.czso.cz.

Pokud bychom posuzovali průměrnou sílu regionů v letech 2002-2006 pomocí velikosti jejich GDP a průměrný růst regionů v tomto období, pak bychom z hlediska dosahovaného pořadí v obou parametrech dospěli k závěru, že v ČR existují v zásadě dvě skupiny krajů: (velmi jednoduše formulováno) první skupina silných a rychle se rozvíjejících, druhá skupina slabých a pomalu se rozvíjejících krajů – viz obrázek 7.

Obrázek 7

Maticové rozložení krajů ČR podle pořadí jejich síly a růstu z hlediska GDP

Legenda:

PH	Praha	JČ	Jihočeský kraj	JM	Jihomoravský kraj
ST	Středočeský kraj	LI	Liberecký kraj	ZL	Zlínský kraj
US	Ústecký kraj	PA	Pardubický kraj	OL	Olomoucký kraj
KV	Karlovarský kraj	KH	Královéhradecký kraj	MS	Moravskoslezský kraj
PL	Plzeňský kraj	VY	Vysočina		

2.2 Dynamika regionální tvorby kapitálových zdrojů ve sledovaném období

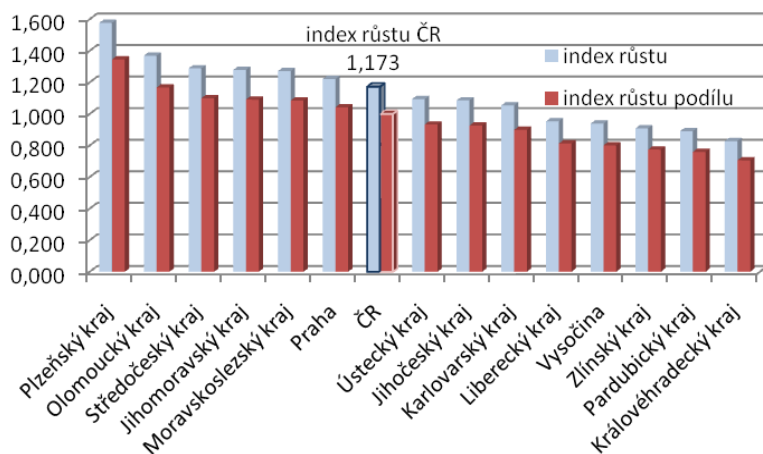
Analogicky se nyní zaměříme na analýzu dynamiky tvorby kapitálových zdrojů, přesněji na tvorbu hrubého fixního kapitálu, v jednotlivých regionech ČR.

Z hlediska dynamiky tvorby hrubého fixního kapitálu předstihuje hodnotu celé ČR 6 krajů: Plzeňský, Olomoucký, Středočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský a Praha. Indexu růstu tohoto ukazatele převyšujícího hodnotu 1 dosahují ještě kraje Ústecký, Jihočeský a Karlovarský.

Rozptyl indexů růstů sledovaného ukazatele mezi jednotlivými kraji je více než 15krát vyšší než rozptyl srovnatelných indexů růstů regionálních GDP, dosahuje hodnoty 0,0406. Konkrétní data a jejich grafické znázornění obsahuje obrázek 8. Pořadí je určeno podle indexu růstu tvorby hrubého fixního kapitálu.

Obrázek 8

Porovnání indexu růstu tvorby hrubého fixního kapitálu ČR a krajů a indexu růstu podílu krajů na celkové tvorbě hrubého fixního kapitálu ČR mezi roky 2002 a 2006

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 53 Tvorba hrubého fixního kapitálu v regionech, www.czso.cz

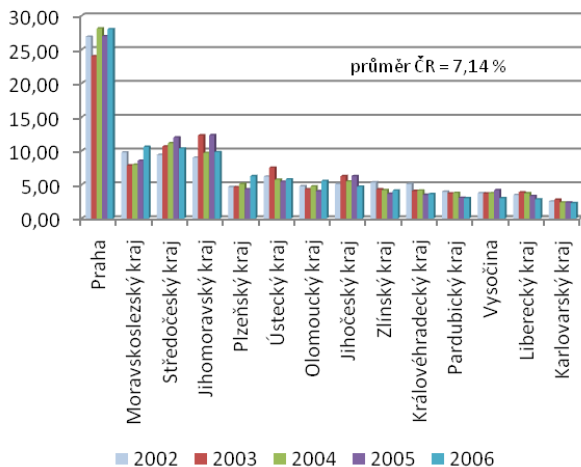
Změnové hodnoty mají jistě zásadní význam při posuzování regionálního rozvoje, avšak nezanedbatelnou roli hrají i hodnoty absolutní – ať již v případě tvorby hrubého fixního kapitálu v peněžních jednotkách či v popisu struktury, tj. v %. Právě v tomto případě je zřejmé výjimečné postavení Prahy, a to ve vyšší míře než u GDP; (průměrný podíl Prahy na GDP ČR v období 2002–2006 je cca 24 %, zatímco její podíl na tvorbě hrubého fixního kapitálu ve stejném období činí cca 27 %).

Obrázek 9 dokládá vztah podílu tvorby hrubého fixního kapitálu jednotlivých regionů ve sledovaném období v porovnání s českým průměrem, (pořadí je určeno podle roku 2006). Tento průměr převyšují ve všech sledovaných letech kromě Prahy kraje Moravskoslezský, Středočeský a Jihomoravský, v roce 2003 převýšil průměr ČR z hlediska podílu na tvorbě hrubého fixního kapitálu rovněž kraj Ústecký.

Obrázek 9 je doplněn tabulkou 5 zachycující pořadí „síly“ a „růstu“ jednotlivých regionů z hlediska sledovaného ukazatele.

Obrázek 9

Struktura tvorby hrubého fixního kapitálu podle „síly“ a „růstu“ tvorby hrubého fixního kapitálu

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 53 Tvorba hrubého fixního kapitálu v regionech, www.czso.cz

Tabulka 5

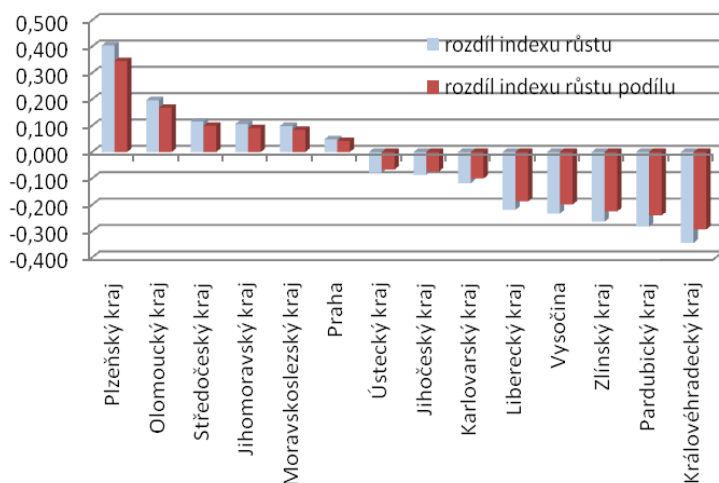
Pořadí krajů podle regionů (v %)

kraj	pořadí „síly“	pořadí „růstu“
Pišeňský kraj	7.	1.
Olomoucký kraj	8.	2.
Středočeský kraj	2.	3.
Jihomoravský kraj	3.	4.
Moravskoslezský kraj	4.	5.
Praha	1.	6.
Ústecký kraj	5.	7.
Jihočeský kraj	6.	8.
Karlovarský kraj	14.	9.
Liberecký kraj	13.	10.
Vysočina	11.	11.
Zlínský kraj	9.	12.
Pardubický kraj	12.	13.
Královéhradecký kraj	10.	14.

Popis změn indexů růstu tvorby hrubého fixního kapitálu a změn podílu jednotlivých krajů na jeho celkové tvorbě v ČR ve sledovaném období dokreslují – obdobně jako v případě analýzy změn regionálních GDP – rozdílové hodnoty, které ukazuje obrázek 10. Pořadí je zaznamenáno podle rozdílu indexů růstu hodnoceného ukazatele.

Obrázek 10

Porovnání rozdílů v indexech růstu tvorby hrubého fixního kapitálu krajů a jejich podílu na celkové hodnotě ukazatele ČR mezi roky 2002 a 2006

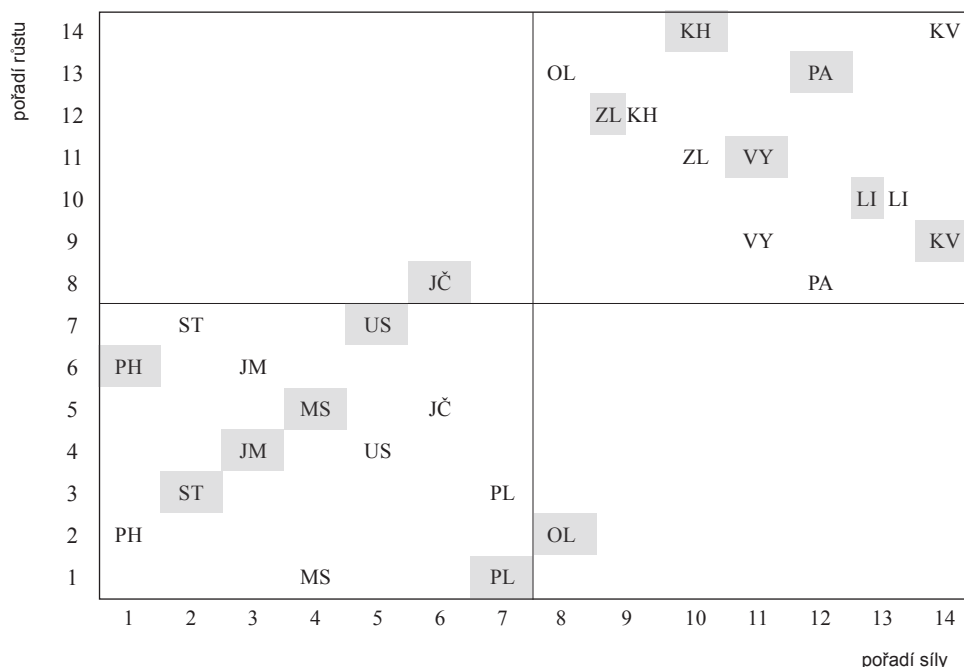

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, tab. 53 Tvorba hrubého fixního kapitálu v regionech, www.czso.cz

Z pohledu tvorby hrubého fixního kapitálu se mírně mění pozice jednotlivých krajů v rámci obou skupin vymezených při hodnocení pořadí „síly“ a „růstu“ regionálního GDP. Příslušný kvadrant matice z hlediska GDP opouští kraje Jihočeský a Olomoucký, a to každý jiným směrem, takže kraj Jihočeský lze s pozice tvorby hrubého fixního kapitálu označit jako relativně silný s nízkým růstem, zatímco Olomoucký jako relativně slabý s vysokým růstem, jak ukazuje obrázek 11.

Obrázek 11

Maticové rozložení krajů ČR podle pořadí jejich síly a růstu z hlediska tvorby hrubého fixního kapitálu

Pozn.: Pro možnost porovnání jsou v matici ponechány značky bez podbarvení, ukazující na pozice regionů z hlediska síly a růstu GDP. V případě Libereckého kraje jsou pozice z pohledu GDP a tvorby hrubého fixního kapitálu shodné. Pozice tvorby hrubého fixního kapitálu Zlínského kraje překrývá pozici Královéhradeckého kraje z pohledu GDP.

Pramen: vlastní zpracování

Legenda: viz obrázek 7

Při hodnocení relací mezi průsečíky síly a růstu regionů z hlediska GDP a tvorby hrubého fixního kapitálu je patrných 5 krajů, u nichž aspekt GDP převyšuje aspekt porovnávaného ukazatele. Jde o kraje: Středočeský, Jihomoravský, Plzeňský, Olomoucký a Karlovarský. Tuto skutečnost lze charakterizovat realitou vyšší efektivity investic do fixního kapitálu než u krajů ostatních.

3. Posouzení povzbudivého růstu ČR jako celku a jejích regionů v letech 2003–2006

Míra povzbudivého růstu regionu (SGR^R) byla počítána jako poměr relativních přírůstků tvorby hrubého fixního kapitálu (CGR) a relativních přírůstků GDP (OGR), jak je popsáno v kapitole 1.2 a 1.3 tohoto článku.

Svou konstrukcí představuje SGR^R ukazatel senzitivity, vyjadřující míru změny regionální tvorby hrubého fixního kapitálu na jednotkovou změnu regionálního GDP.

Přitom tvorba hrubého fixního kapitálu je zároveň významným zdrojem růstu GDP, to znamená, že relace mezi dynamikou vývoje obou ukazatelů dává obraz o udržitelnosti, resp. povzbudivosti nastaveného tempa rozvoje regionu.

Je zřejmé, že vyvážený růst symbolizuje vztah $SGR^R=1$. Jde o situaci, kdy jsou pro příslušnou míru růstu výstupu tvořeny v adekvátní míře kapitálové zdroje, a naopak: příslušná míra růstu kapitálových zdrojů s sebou nese odpovídající růst výstupu.

Jak vypadá situace v ČR a v jejích jednotlivých krajích ukazuje následující text. Hodnoceno je období 2002 až 2006, tj. relativní přírůstky jsou popisovány jako přírůstky let 2003 až 2006.

3.1 SGR^R ČR jako celku ve sledovaném období

V případě České republiky jako celku se meziročně vyvíjejí CGR a OGR obdobně s trvalým rozdílem cca 3 procentního bodu ve prospěch OGR, až rok 2006 představuje větší přiblížení obou hodnot. Data i grafické znázornění zachycuje tabulka 6 a obrázek 12.

Tabulka 6

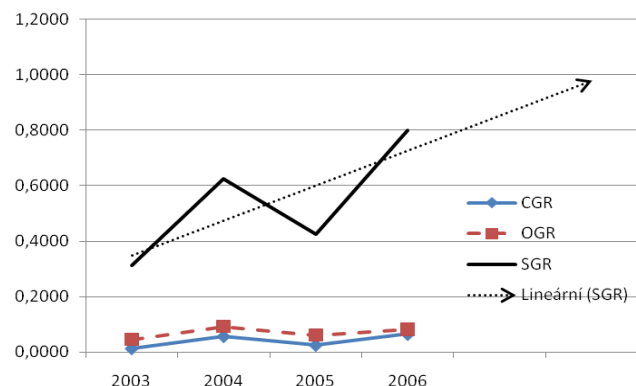
Míra růstu kapitálu (CGR), výstupu (OGR) a povzbudivého růstu SGR^R ČR

ukazatel	2003	2004	2005	2006
CGR	0,0143	0,0577	0,0261	0,0652
OGR	0,0457	0,0922	0,0614	0,0816
SGR^R	0,3124	0,6253	0,4254	0,7992

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, www.czso.cz

Obrázek 12

CGR, OGR a SGR^R ČR včetně lineární spojnice trendu pro 2 další období

Vývoj míry povzbudivého růstu ČR ve sledovaném období lze charakterizovat jako: růst-pokles-růst. Ani v jednom období nedosahuje hodnoty 1, ale trend vývoje ČR jako celku lze označit za pozitivní.

3.2 SGR^R regionů ČR ve sledovaném období

Přehled o ukazatelích CGR, OGR a SGR^R jednotlivých krajů ČR udává tabulka 7.

Jejich míra povzbudivého růstu je ovlivněna nejen absolutní úrovní ukazatelů CGR a OGR, ale i směrem jejich změny. V jednom případě (Liberecký kraj v roce 2003) dochází k poklesu regionálního GDP, v řadě případů dochází k poklesu CGR, často však nikoli plynule, nýbrž ob rok (v 7 krajích). V případě dvou krajů (Liberecký a Vysočina) dochází k poklesu CGR ve dvou letech po sobě, u pěti krajů dochází k poklesu CGR pouze v jednom ze sledovaných roků.

Tabulka 7

Přehled CGR, OGR a SGR^R jednotlivých krajů

kraj	ukaza- tel	2003	2004	2005	2006	kraj	ukaza- tel	2003	2004	2005	2006
Praha	CGR	-0,094	0,239	-0,016	0,106	Královéhradecký	CGR	-0,192	0,074	-0,130	0,096
	OGR	0,051	0,074	0,085	0,092		OGR	0,033	0,091	0,034	0,073
	SGR ^R	-1,860	3,210	-0,184	1,149		SGR ^R	-5,850	0,819	-3,804	1,323
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Středočeský	CGR	0,148	0,105	0,105	-0,080	Pardubický	CGR	-0,050	0,080	-0,174	0,050
	OGR	0,040	0,106	0,037	0,073		OGR	0,059	0,075	0,039	0,074
	SGR ^R	3,744	0,984	2,848	-1,095		SGR ^R	-0,846	1,074	-4,481	0,679
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Jihočeský	CGR	0,247	-0,076	0,174	-0,197	Vysočina	CGR	0,000	0,075	0,144	-0,236
	OGR	0,038	0,093	0,061	0,090		OGR	0,037	0,083	0,047	0,079
	SGR ^R	6,562	-0,817	2,843	-2,180		SGR ^R	-0,007	0,901	3,062	-2,9815
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Plzeňský	CGR	0,010	0,167	-0,132	0,542	Jihomoravský	CGR	0,384	-0,165	0,303	-0,151
	OGR	0,038	0,093	0,061	0,090		OGR	0,053	0,074	0,055	0,078
	SGR ^R	0,155	1,325	-4,414	6,494		SGR ^R	7,266	-2,210	5,504	-1,930
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Karlovar- ský	CGR	0,113	-0,099	0,025	0,026	Olomoucký	CGR	-0,079	0,161	-0,128	0,468
	OGR	0,032	0,058	0,031	0,090		OGR	0,038	0,113	0,021	0,059
	SGR ^R	3,564	-1,720	0,795	0,292		SGR ^R	-2,048	1,429	-6,033	7,970
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Ústecký	CGR	0,230	-0,191	-0,030	0,134	Zlínský	CGR	-0,183	0,031	-0,108	0,209
	OGR	0,086	0,092	0,046	0,073		OGR	0,035	0,060	0,071	0,079
	SGR ^R	2,675	-2,081	-0,661	1,834		SGR ^R	-5,296	0,517	-1,507	2,628
		2003	2004	2005	2006			2003	2004	2005	2006
Liberecký	CGR	0,129	0,020	-0,087	-0,093	Moravskoslezský	CGR	-0,187	0,072	0,104	0,321
	OGR	-0,034	0,084	0,110	0,090		OGR	0,050	0,152	0,099	0,084
	SGR ^R	-3,832	0,239	-0,789	-1,043		SGR ^R	-3,756	0,475	1,047	3,820

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, www.czso.cz

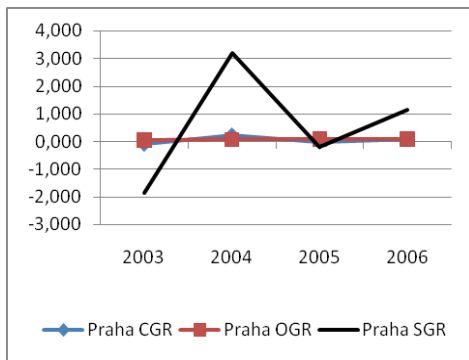
Podle vývoje SGR^R můžeme rozdělit regiony ČR do 3 skupin. První skupina je analogií vývoje ČR jako celku („růst – pokles – růst“). Jde o největší skupinu, která zahrnuje 6 krajů: Prahu, Plzeňský, Zlínský, Královéhradecký, Olomoucký a Pardubický. Druhá skupina regionů představuje protisměrný vývoj ve srovnání s celou ČR („pokles – růst – pokles“), patří do ní 4 kraje, a to: Středočeský, Karlovarský, Jihočeský a Jihomoravský.

Třetí skupina je heterogenní, 2 kraje (Liberecký a Vysočina) vykazují vývoj typu „růst – pokles“, jeden kraj (Ústecký) naopak „pokles – růst“, kraj Moravskoslezský je mimořádný a vykazuje v celém sledovaném období růst míry povzbudivého růstu.

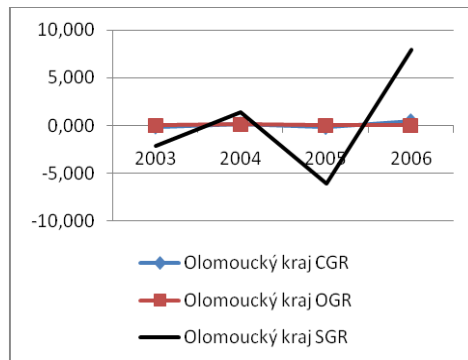
Následující obrázky č. 13–26¹⁶ ilustrují situaci vývoje míry povzbudivého růstu v jednotlivých regionech ČR.

1. skupina: „růst – pokles – růst“

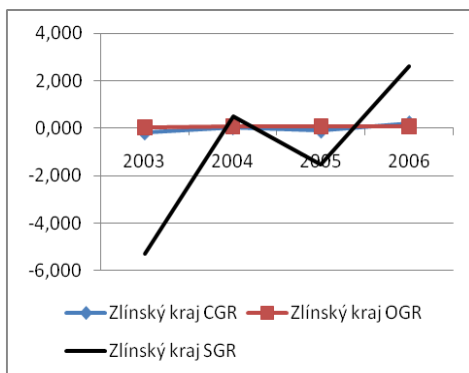
Obrázek 13
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Praha

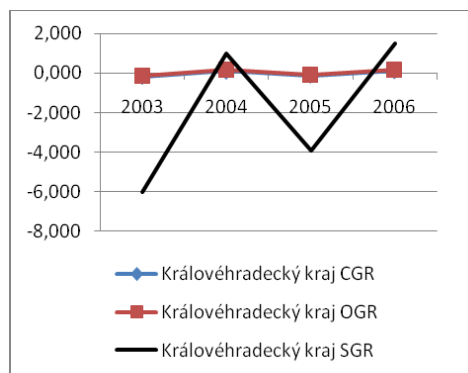
Obrázek 14
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Plzeňský

Obrázek 15
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Zlínský

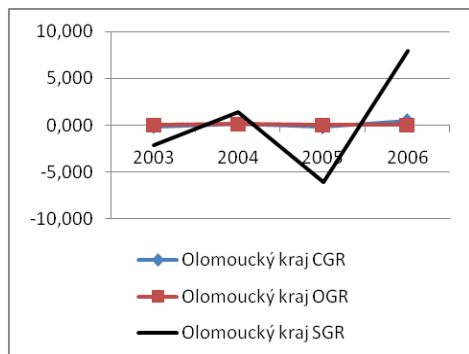

Obrázek 16
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Královéhradecký.

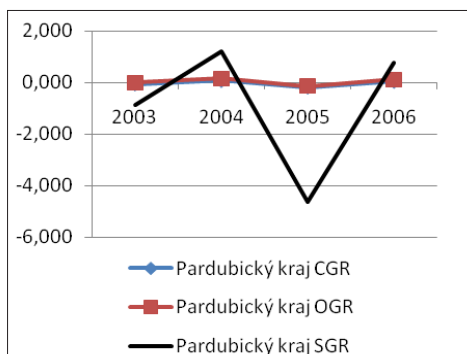

16 Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, www.czso.cz.

Obrázek 17
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Olomoucký

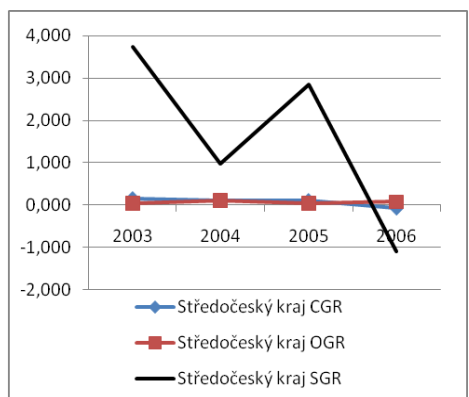

Obrázek 18
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Pardubický

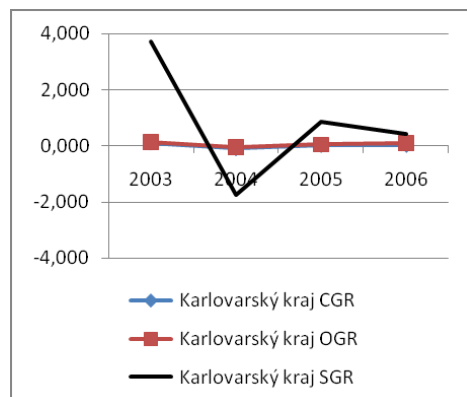

2. skupina: pokles – růst – pokles

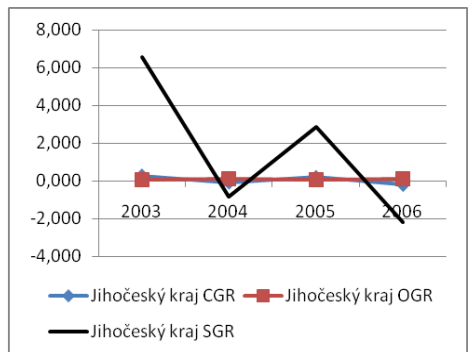
Obrázek 19
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Středočeský

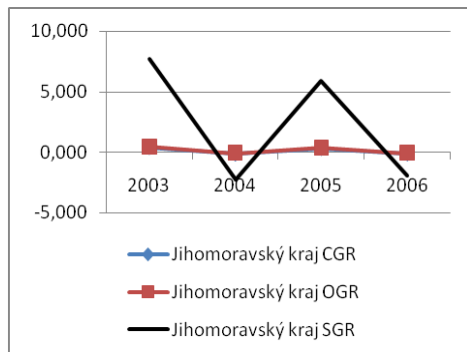
Obrázek 20
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Karlovarský

Obrázek 21
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Jihočeský

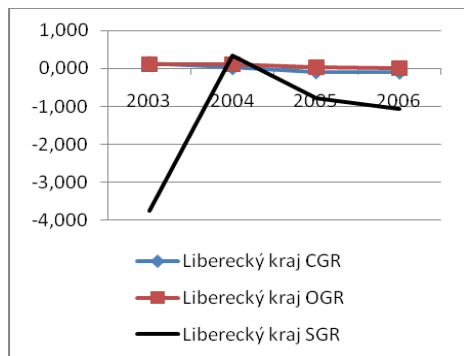

Obrázek 22
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Jihomoravský

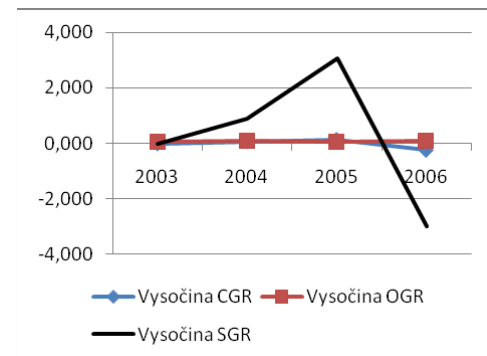

3. skupina a) růst – pokles

Obrázek 23
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Liberecký

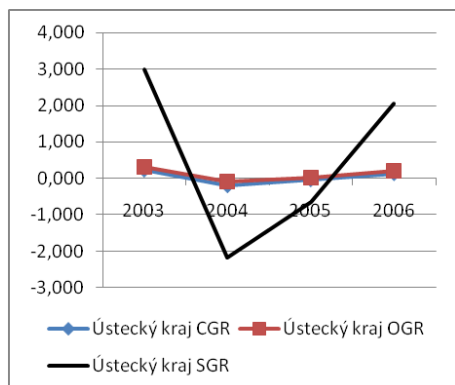

Obrázek 24
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Vysočina

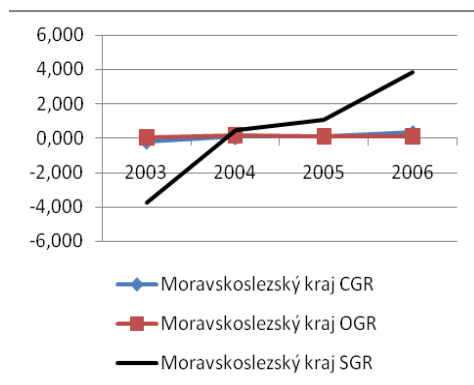
3. skupina b) pokles – růst

Obrázek 25
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Ústecký

3. skupina c) růst

Obrázek 26
Vývoj CGR, OGR a SGR^R – Moravskoslezský

Z prezentované analýzy vyplývá, že ve sledovaném období oscilují hodnoty míry povzbudivého růstu kolem hodnoty „1“ s většími či menšími výkyvy. V 10 krajích ze 14 je oscilace s meziročními výkyvy; ve 3 případech dochází k narušení meziroční oscilace, trend dvou po sobě jdoucích období pokračuje, třebaže s jinou intenzitou.

V těchto 13 případech zaujímá zvláštní postavení Liberecký kraj, jehož míra povzbudivého růstu neosciluje kolem „1“, ale spíše kolem „0“. Na zcela anomální stav v roce 2003, kdy vzrostl CGR, ale naopak poklesl OGR, navazuje vývoj CGR, který dostatečně nestimuluje vývoj OGR. Přes přechodné zvýšení míry povzbudivého růstu (prezentované přechodem od poklesu k růstu regionálního GDP, ale současně poklesem růstu tvorby hrubého fixního kapitálu) v roce 2004, pokračuje v letech 2005 a 2006 pokles míry povzbudivého růstu.

Výjimečné postavení z hlediska vývoje míry povzbudivého růstu má Moravskoslezský kraj (růst v celém sledovaném období), který dosáhl téměř optimální hodnoty v roce 2005 (1,047). Díky nepatrnému snížení OGR a naopak více než trojnásobnému zvýšení CGR v roce 2006 se tento kraj dostává do situace, která ukazuje na nedostatečně účinné využití kapitálových zdrojů z hlediska míry růstu výstupů.

Závěr

Celou českou ekonomiku je možné z hlediska míry povzbudivého růstu posuzovat na základě sumárních celostátních dat nebo na základě sumace dat jednotlivých regionů. Oba dva přístupy nemají zcela shodné výsledky, záleží na způsobu zpracování příslušných dat.

Stát je souhrnem regionů, nicméně každý z regionů může celkové výsledky navyšovat, nebo je naopak retardovat. To dokládají například data čtyř nejvýznamnějších regionů, kterými jsou kraje: Praha, Jihomoravský, Moravskoslezský a Středočeský, z roku 2006, jak uvádí tabulka 8.

Tabulka 8

Vybrané ukazatele týkající se parciálních SGR^R a SGR^R ČR v roce 2006

kraj	OGR 2006	CGR 2006	SGR ^R 2006
Praha	0,092	0,106	1,149
Moravskoslezský	0,321	0,084	3,820
Středočeský	0,073	-0,080	-1,095
Jihomoravský	0,078	-0,151	-1,930
ČR	0,082	0,065	0,799

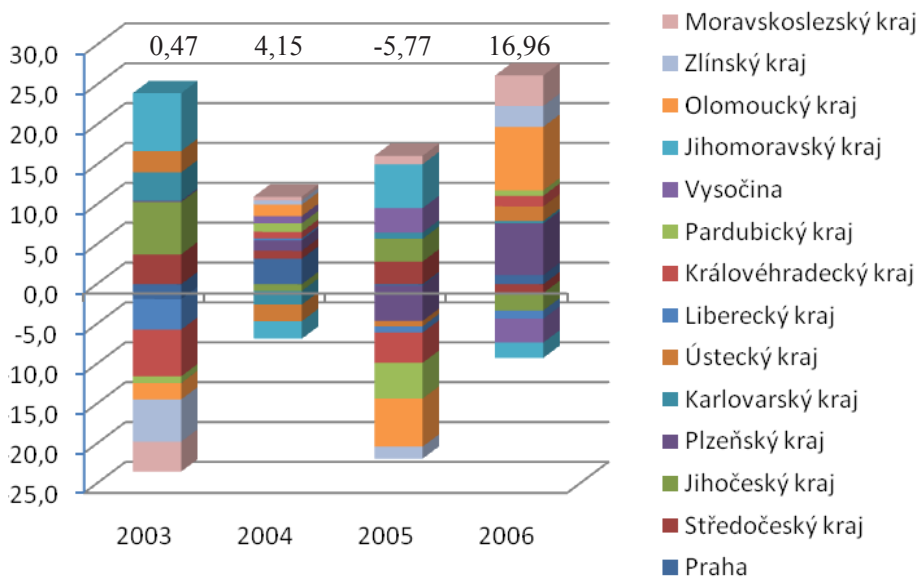
Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, www.czso.cz.

Vezmeme-li v úvahu nástroje hospodářské politiky, které působí jako stimuly alokace zdrojů tvorby bohatství, je zřejmé, že není lhostejné, který z regionů a v jaké míře bude podporován.

Sumaci měř povzbudivých růstů jednotlivých regionů znázorňuje obrázek 27, v němž jde o souhrn hodnot SGR^R z tabulky 7. Podle součtových hodnot uvedených nad jednotlivými sloupci kumulací je patrné, že jde o model „růst – pokles – růst“, tj. model odpovídající celé ČR (obrázek 12)

Celkový SGR^R jako sumace parciálních SGR^R je sumací kladných a záporných hodnot. Čím vyšší je sloupec kumulací, tím větší jsou disparity mezi SGR^R jednotlivých krajů. Přitom v roce 2003 dosahuje ze 14 krajů ČR záporných hodnot 8 krajů, v roce 2004 pouze 4 kraje, v roce 2005 se tento počet zdvojnásobuje, (8 krajů dosahuje záporných hodnot), v roce 2006 se počet krajů s negativními hodnotami SGR^R snižuje na 5.

Obrázek 27

Celkový SGR^R ČR jako součet SGR^R jednotlivých krajů

Pramen: vlastní zpracování na základě dat ČSÚ, www.czso.cz

Soustředíme-li pozornost opět pouze na poslední sledovaný rok (2006), pak je zřejmé, že disparita mezi jednotlivými regiony silně ovlivňuje celkový výsledek. Relace mezi minimálními a maximálními hodnotami zachycuje tabulka 9.

Tabulka 9

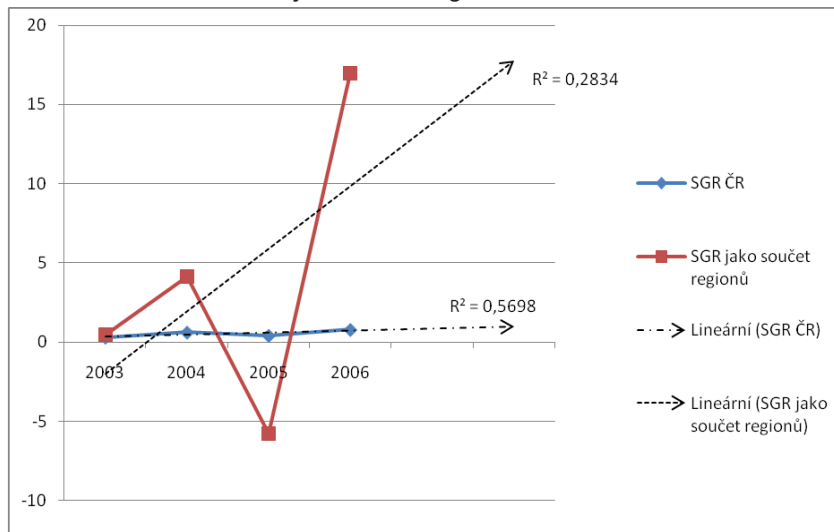
Diference mezi prvky SGR^R v roce 2006

ukazatel	hodnota	kraj	ukazatel	hodnota	kraj
minimum OGR	0,059	Olomoucký	minimum CGR	-0,236	Vysočina
maximum OGR	0,092	Praha	maximum CGR	0,542	Plzeňský
rozpětí (max-min)	0,033	x	rozpětí (max-min)	0,778	x

Pramen: vlastní zpracování.

Z uvedeného je patrné, že nelze při hodnocení rozvoje ekonomiky jako celku podceňovat rozvoj jednotlivých regionů; s ohledem na aspekt, kterému věnuje pozornost tento článek, je přesnější formulace: při hodnocení míry povzbudivého růstu rozvoje regionu jako celku nelze podceňovat míru povzbudivého růst jednotlivých subregionů.

Velmi ilustrativně působí obrázek 28 (zejména v porovnání s obrázkem 12), a to včetně spojnic trendů s prodloužením o 2 období a měř spolehlivosti, reflektující volatilitu obou typů hodnot.

Porovnání SGR^R ČR a SGR^R jako sumace regionů ČR

Z hlediska míry povzbudivého růstu je pak třeba vnímat se vši závažností na jedné straně působení nástrojů regionální politiky, které v rámci EU získávají nezanedbatelnou finanční podporu; na straně druhé je nutno správně vnímat autoregulační prvky působící v regionech (jako součet chování strany nabídky i strany poptávky, jako tržní tendence). Vždyť více než 70 % (při odhlédnutí meziročních změn téměř 93 %) regionů ČR vykazuje oscilaci SGR^R kolem hodnoty „1“, a to zejména v důsledku vývoje CGR.

Na samý závěr připomeňme tezi, že ekonomický vývoj je regulován objektivními ekonomickými zákony, jejichž působení mohou ekonomické subjekty využít ve svůj prospěch. Regionální hospodářská politika může být úspěšná tehdy, nebude-li působit proti trendu naplňování ekonomických zákonů, ale naopak, využije-li je a cíleně bude podporovat ty jejich atributy, které intenciálně působí na tvorbu bohatství, kvůli němuž realizuje člověk své ekonomické aktivity.

Literatura:

- BAIER, S. L.; DWYER, G. P. Jr.; TAMURA, R. 2006. How Important Are Capital and Total Factor Produktivity for Economic Growth? *Economic Inquiry*. 2006, vol. 44 (1), s. 23–49.
- BECKER, G. S. 2002. Human Capital. In HENDERSON, D. (Ed.). *The Concise Encyclopedia of Economics*. Indianapolis. Liberty Fund, Inc. 2002.
- BERTALANFFY, L. von 1972. *Člověk – robot – myšlení*. Praha: Svoboda, 1972, ISBN 80-7179-778-2.
- DIEZ, M-A. 2001. New Approaches to Evaluating Regional Policy. The Potential of a Theory-Based Approach. Winter 2001, *GMI*, 36, s. 37–29, EBSCO Publishing.
- HÁJEK, M. 2006. Zdroje růstu, souhrnná produktivita faktorů a struktura v České republice. *Politická ekonomie*. 2006, roč. 54, č. 2, s. 170–189. ISSN: 0032-3233.
- HIGGINS, R. C. 1997. *Analýza pro finanční management*. Praha : Grada, 1997. ISBN 80-7169-404-5
- HORKÝ, O. 2003. Kategorický imperativ a myšlení rozporu s instrumentálním rozumem. E-logos. Electronic Journal for Philosophy [article 39/2003]. VŠE v Praze. ISSN 1211-0442.
- JACKSON, P. M.; BROWN, C. V. 2003. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-09-2.

- KOMISE ES. 2003. Building the Knowledge Society: Social and Human Capital Interactions. SEC (2003) 652, Brusel.
- KOMISE ES. 2005. Státní podpora: Komise schválila nové pokyny k regionální podpoře na léta 2007–2013. IP/05/1653, Brusel, 2005.
- KOMISE ES. 2006. State Aid: Commission Guidelines on National Aid for 2007–2013, the Czech Republic, Ireland and Lithuania; MEMO/06/396, Brusel, 2006.
- KOMISE ES. 2007. Strategická zpráva o obnovené Lisabonské strategii pro růst a zaměstnanost: zahájení nového cyklu (2008–2010). Sdělení Komise Evropské radě. KOM (2007) 803, Brusel
- KRAFT, J.; KRAFTOVÁ, I.: Úvaha nad vymezením optimálního makroekonomického růstu. 1999, *Ekonomie a management*. 1999, roč. II., č. 3, s. 7–11. ISSN 1212-3609.
- KRAFTOVÁ, I.: *Kapitálová síla a výkonnost podniků v regionálním kontextu*. Pardubice : Univerzita Pardubice, ediční řada: vědecké spisy FES, 2003. ISBN 80-7194-622-2.
- MORGAN, K.; NAUVELAERS, C. (eds.) 1999. Regional Innovation Strategies: The Challenge for Less-Favoured Regions. London : The Stationery Office and the Regional Studies Association, 1999.
- ÚŘAD VLÁDY ČR. 2005. Strategie udržitelného rozvoje ČR. 2005. Dostupné na <http://www.business-info.cz/cz/clanek/koncepce-a-politiky/strategie-udrzitelneho-rozvoje-ceske/1000502/21089/>
- Zákon 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje v platném znění

Internetové zdroje:

<http://ec.europa.eu>, www.eurostat.com, www.czso.cz, www.dhv.cz, www.euroacitv.cz

THE SUSTAINABLE GROWTH OF REGIONAL ECONOMIES: TARGETED REGULATION VS. MARKET AUTO-REGULATION?

Ivana Kraftová, University of Pardubice, Studentská 95, CZ – 532 10 Pardubice (Ivana.Kraftova@uni-pardubice.cz); **Jiří Kraft**, Technical University of Liberec, Studentská 2, CZ – 461 17 Liberec (Jiri.Kraft@tul.cz).

Abstract:

New approaches are being searched for to assess regional policy in connection with the specification of a new paradigm of regional development. The article pays attention to the assurance of a sustainable growth rate of economies in Czech regions.

The methodological base of the solution is a thesis on the analogy between enterprises and regions as relatively open socio-economic systems with a function of the welfare maximisation.

The data from 2002–2006 are analysed. The oscillation around the value “1” occurs with inter-annually in 10 regions from 14; the inter-annual oscillation is corrupted in 3 cases, when the trend continues in sequence, even though with other intensity.

On the one hand, it is necessary consider all factors influencing regional policy tools; on the other hand it is also necessary to correctly consider the self-regulating elements effecting regions.

Key words:

Region, sustainable growth rate, gross domestic product, formation of fixed tangible capital, regional policy, market regulation

JEL classifications:

R58, R13, R11, O11